

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่มนุษย์ต้องแสวงหาและไขว่คว้า การศึกษาและการค้นคว้าวิชาความรู้เปรียบเสมือนการจุดประกายของความเปลี่ยนแปลงสังคมที่ไร้อารยธรรมสู่สังคมที่สามารถสร้างอารยธรรมและสร้างความเจริญที่เป็นต้นแบบสำหรับมนุษยชาติในทุกยุคทุกสมัย ศาสนาอิสลามจึงบังคับให้มุสลิมทุกคนศึกษาและเพิ่มเติมความรู้และถือว่าการศึกษาคือหน้าที่สำหรับมุสลิมทุกคน ด้วยเหตุนี้สถาบันการศึกษาของศาสนาอิสลามต่างๆ จึงมีหน้าที่ในการสนับสนุนและถ่ายทอดวิชาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งมีมหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในด้านการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมและเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศมาโดยตลอดจึงต้องตระหนักถึงการสร้างปัญญา องค์ความรู้ใหม่ ควบคู่ไปกับการสร้างคุณธรรม เพื่อให้มีจิตความสามารถเชิงวิชาการและอาชีพที่สูงขึ้น สอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของประเทศชาติ การศึกษาระดับอุดมศึกษามีได้มีเป้าหมายเพียงให้นักศึกษามีความรู้และวิทยาการต่างๆ คิดตัวเท่านั้น หากยังมีเป้าหมายที่จะสร้างบัณฑิตผู้มีความรู้สูงส่งในด้านการใช้ความคิดและไตร่ตรองใคร่ครวญสถานการณ์ด้วยดุลยพินิจ

วิทยาลัยอิสลามยะลาเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งแรกในประเทศไทย ที่จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาศาสนาอิสลามและสาขาอาชีพ ซึ่งตามหลักสูตรการเรียนการสอนกำหนดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในทุกสาขาวิชาของวิทยาลัยต้องทำการสรุปผลการศึกษาดำเนินการด้วยการศึกษาในกระบวนการของแต่ละสาขาวิชาและนำเสนอผลงานเรียกว่า “สารนิพนธ์” (วิทยาลัยอิสลามยะลา, 2547 : 1) และผลงานที่สำเร็จจะนำเสนอในรูปแบบของสารนิพนธ์จำเป็นต้องผ่านกระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์สารสนเทศประกอบการทำสารนิพนธ์ โดยให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง การคัดเลือกหัวข้อสารนิพนธ์นักศึกษาต้องคัดเลือกหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาที่นักศึกษาเลือกเรียนในบางระดับมาแล้วตั้งแต่ปีแรกถึงปีสุดท้ายซึ่งหัวข้อดังกล่าวต้องดำเนินการภายใต้ความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อคณะกรรมการสารนิพนธ์ การที่นักศึกษาจะดำเนินการทำสารนิพนธ์แต่ละขั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นักศึกษาจะต้องรู้กระบวนการและวิธีการในการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างดีจึงจะสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว ทันการ และได้สารสนเทศที่มีคุณภาพถูกต้องเหมาะสมจากแหล่งสารสนเทศต่างๆ เช่น อาจารย์ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ และที่สำคัญคือ ห้องสมุด ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศและเครื่องมือต่างๆ ที่จะช่วยเหลือนักศึกษาในการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการเพื่อการทำสารนิพนธ์

สำนักวิทยบริการ วิทยาลัยอิสลามยะลา จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาที่จะต้องใช้เวลาแห่งสารสนเทศ เพื่อการทำสารนิพนธ์และเพื่อเป็นการรองรับหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยที่นักศึกษาทุกคนจะต้องผ่านการทำสารนิพนธ์ก่อนที่จะจบการศึกษา ดังนั้น สำนักวิทยบริการ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการบริการวิชาการของวิทยาลัย และทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวม จัดเก็บและให้บริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยทางวิชาการของสถาบัน โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมการบริการวิชาการสู่ความเป็นเลิศในทุกด้าน อีกทั้งยังไม่มีการศึกษาวิจัยที่ครอบคลุมถึงปัญหาและความต้องการในการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา ประกอบด้วยผู้วิจัยซึ่งเป็นบรรณารักษ์และปฏิบัติงานในสำนักวิทยบริการ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้สารสนเทศของนักศึกษาเพื่อการทำสารนิพนธ์ รวมถึงปัญหาที่นักศึกษาประสบในการใช้สารสนเทศ ตลอดจนความต้องการของนักศึกษาที่เกี่ยวกับบริการสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางและผลักดันให้มีการจัดทำทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลายรูปแบบในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์อีกทั้งเพื่อทราบถึงแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่นักศึกษาใช้เป็นแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมรวมทั้งความต้องการบริการสารสนเทศอันจะส่งผลให้สำนักวิทยบริการเป็นแหล่งบริการทางการศึกษาค้นคว้าและวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ สมดังเป้าหมายที่วางไว้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา
3. เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ และความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษาวิทยาลัยอิสลามยะลา จำแนกตามเพศและสาขาวิชาของนักศึกษา
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ และความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา จำแนกตามประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด และประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ

สมมติฐานการวิจัย

สภาพการใช้สารสนเทศ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศ และความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ เพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา มีความแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล ได้แก่ เพศ และสาขาวิชา และคุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด และประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ ตามสมมติฐาน ดังนี้

1. นักศึกษาที่มีคุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล ได้แก่ เพศ ต่างกัน มีสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ และความต้องการเกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ เพื่อการทำสารนิพนธ์แตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่มีคุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล ได้แก่ สาขาวิชา ต่างกัน มีสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ และความต้องการเกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ เพื่อการทำสารนิพนธ์แตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่มีคุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด ต่างกัน มีสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ และความต้องการเกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ เพื่อการทำสารนิพนธ์แตกต่างกัน
4. นักศึกษาที่มีคุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม ได้แก่ ประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ ต่างกัน มีสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ และความต้องการเกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ เพื่อการทำสารนิพนธ์แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบถึงสภาพการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา
2. ทราบปัญหาและแนวทางเพื่อการปรับปรุงบริการของสำนักวิทยบริการ วิทยาลัยอิสลามยะลา ให้ดียิ่งขึ้น
3. ทราบความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศเพื่อรองรับการบริการที่พร้อมในทุกด้านเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา
4. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารสำนักวิทยบริการ วิทยาลัยอิสลามยะลา เพื่อประกอบการพิจารณาส่งเสริมและสนับสนุน สำนักวิทยบริการ วิทยาลัยอิสลามยะลา เพื่อประโยชน์สูงสุดในการบริการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของคณะอิสลามศึกษาที่กำลังทำ
สารนิพนธ์ปีการศึกษา 2549 แบ่งเป็น 2 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาซารีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) จำนวน 69
คน และสาขาวิชาอูสูลุดดีน (หลักการศาสนาอิสลาม) จำนวน 76 คน รวมทั้งสิ้น 145 คน

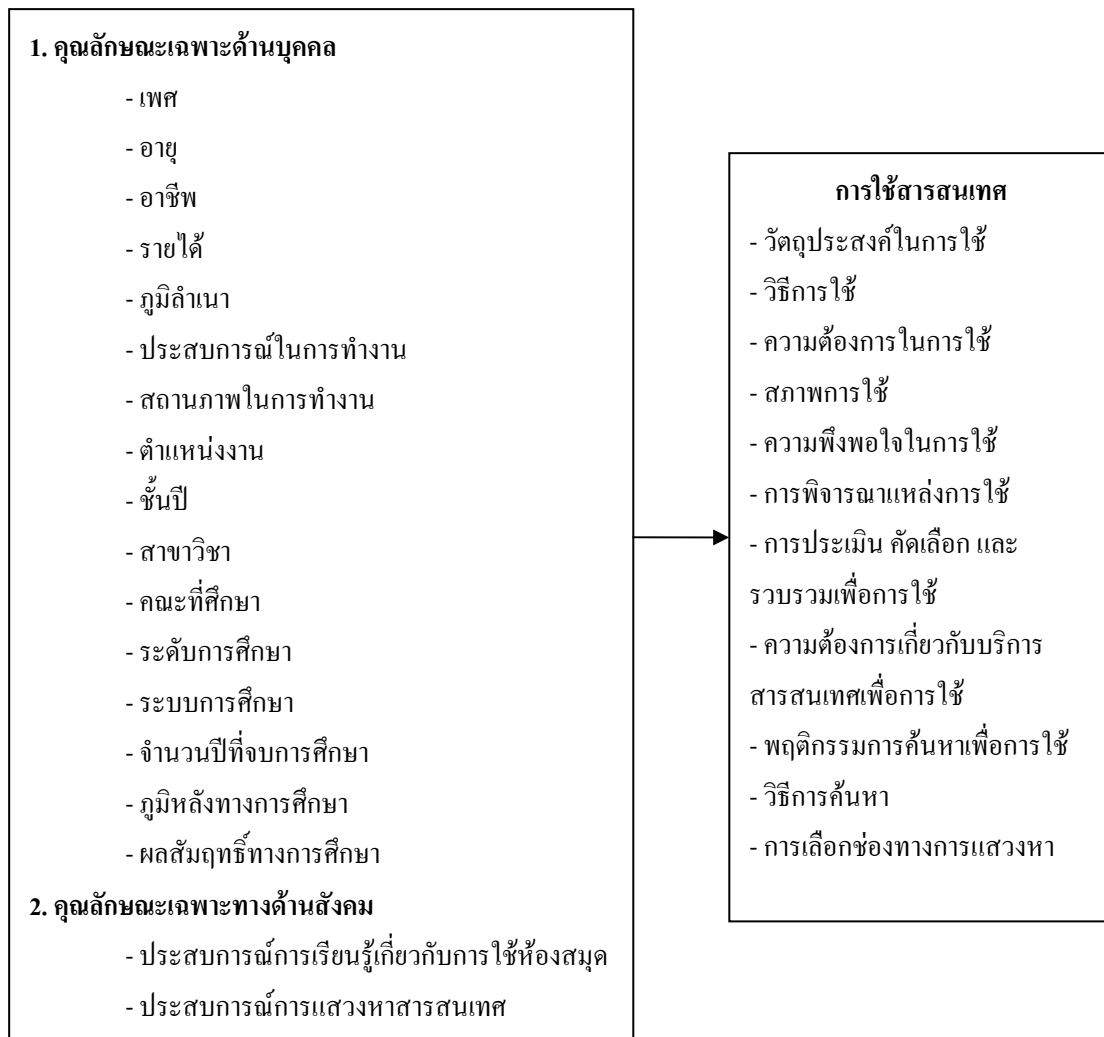
2. การวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลาม
ยะลา

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การใช้สารสนเทศ เพื่อการทำ
สารนิพนธ์ของวิทยาลัยอิสลามยะลา ดังนี้

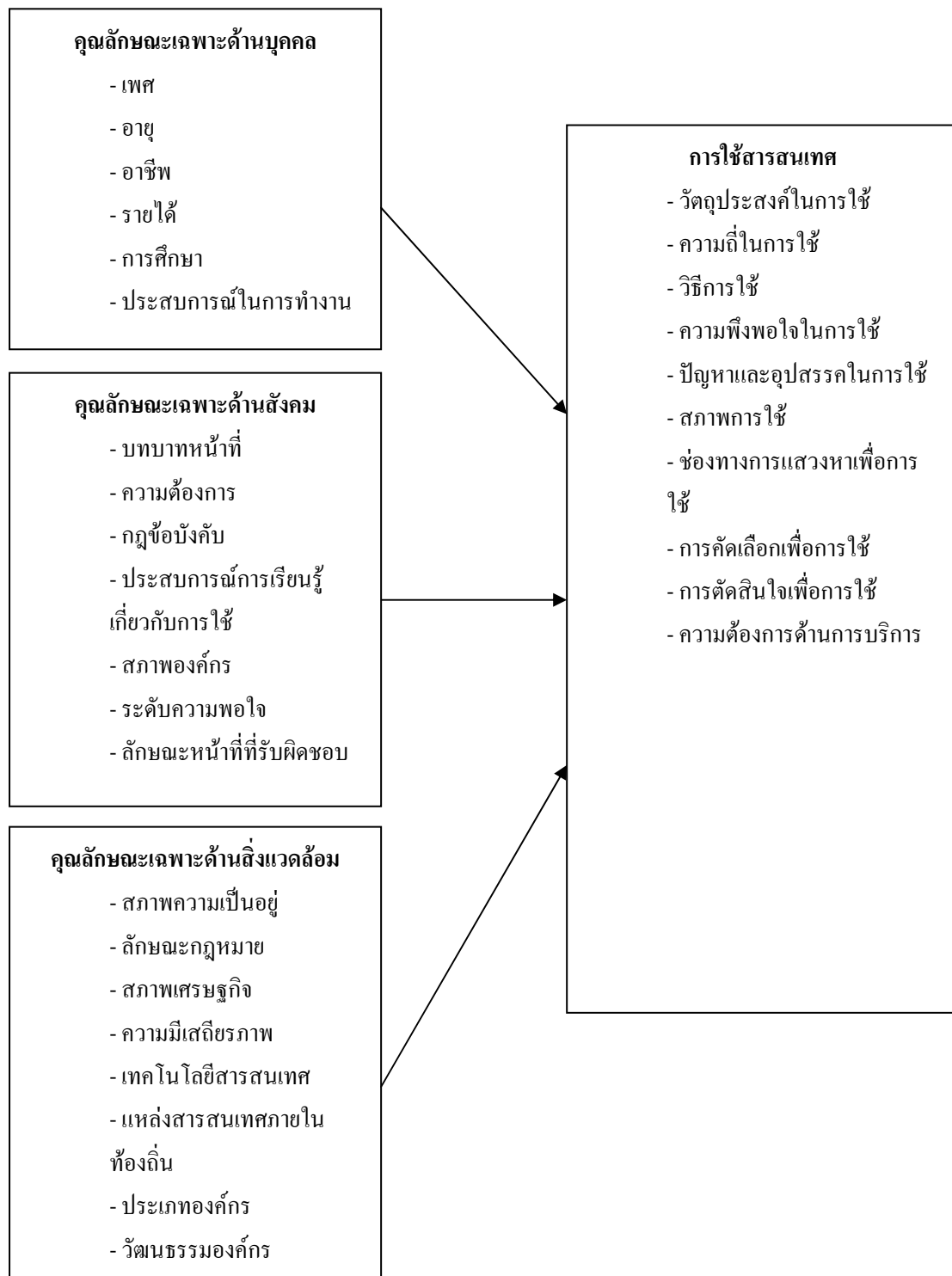
3.1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ ทำให้ได้
ตัวแปรกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

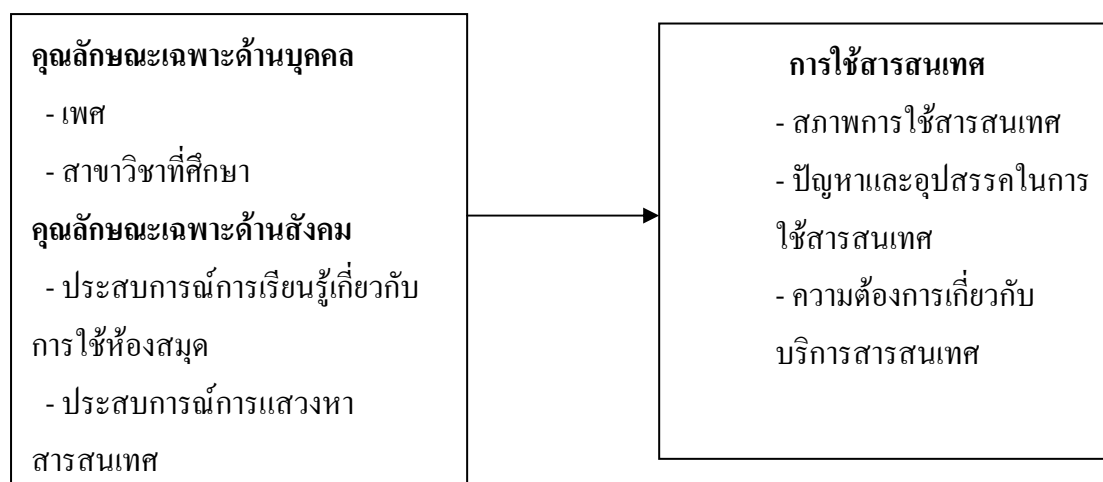
นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการใช้สารสนเทศของ Wilson (1999) ซึ่งได้เน้นความสำคัญของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ อันได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล คุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม และคุณลักษณะเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ได้ตัวแปรกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ดังนี้

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีการใช้สารสนเทศ Wilson (1999)

3.2 กรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีการใช้สารสนเทศของ Wilson (1999) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา ดังนี้

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ คุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล และ คุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม

1.1 คุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล ได้แก่ เพศ และ สาขาวิชา

1.1.1 เพศ จำแนกเป็น

1.1.1.1 เพศชาย

1.1.1.2 เพศหญิง

1.1.2 สาขาวิชาที่ศึกษา จำแนกเป็น

1.1.2.1 อูศูดดิน (หลักการศาสนาอิสลาม)

1.1.2.2 ชารีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม)

1.2 คุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม ได้แก่

1.2.1 ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด จำแนกเป็น

1.2.1.1 เคยศึกษาวิชาการใช้ห้องสมุด

1.2.1.2 เคยเข้ารับการปฐมนิเทศวิธีการใช้ห้องสมุด

1.2.1.3 เคยเป็นนักศึกษาช่วยงานห้องสมุด

1.2.1.4 เคยเข้าร่วมโครงการ “วิทยสัมพันธ์”

1.2.1.5 เคยเข้าร่วมการอบรมแนะนำวิธีการค้นหาสารสนเทศ

1.2.1.6 ประสบการณ์อื่นๆ ได้แก่ ศึกษาด้วยตนเอง

1.2.2 ประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ จำแนกเป็น

1.2.2.1 เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับระบบการสืบค้นสารสนเทศ

1.2.2.2 เคยอบรมเชิงเทคนิคในการแสวงหาสารสนเทศ

1.2.2.3 ประสบการณ์อื่นๆ ได้แก่ ศึกษาด้วยตนเอง

2. ตัวแปรตาม คือ การใช้สารสนเทศ

2.1 สภาพการใช้สารสนเทศ

2.1.1 ด้านแหล่งสารสนเทศ

2.1.2 ด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ

2.1.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ

2.1.4 ด้านการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศ

2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศ

2.2.1 ปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ

2.2.2 ปัญหาด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ

2.2.3 ปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศ

2.2.4 ปัญหาด้านการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศ

2.3 ความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ

2.3.1 ความต้องการด้านแหล่งสารสนเทศ

2.3.2 ความต้องการด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ

2.3.3 ความต้องการด้านทรัพยากรสารสนเทศ

2.3.4 ความต้องการด้านการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศ

จากการศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรเพียงบางตัวที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นเฉพาะตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษาวิทยาลัยอิสลามยะลา อันได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล ได้แก่ เพศ และสาขาวิชาที่ศึกษา และคุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด และประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ สำหรับตัวแปรตามนั้น ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเพียงบางตัวจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกัน ได้แก่ สภาพการใช้สารสนเทศ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้และความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศเพื่อการใช้ ด้วยรายละเอียดของเหตุผลดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะเฉพาะด้านบุคคล ได้แก่ เพศ และ สาขาวิชา ดังนี้

1.1 เพศ ผู้วิจัยได้เลือกเพศ เนื่องจากเพศเป็นคุณลักษณะของผู้ใช้สารสนเทศที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศต่างกัน (ยุพา อ่อนรักษ์, 2545 : 105-106 ; ทิพย์วัลย์ อ่อนใจงาม, 2546 : 129 ; กอบกุล สุวลักษณ์, 2547 : 3)

1.2 สาขาวิชา ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรสาขาวิชาเนื่องจากนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาที่ต่างกันมีผลต่อการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน (พิชชุดา ศรีอนันต์, 2541 : บทกัณฑ์ย่อ ; Straw, 1993 : Abstracts) และจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ปัจจุบันนักศึกษาที่สามารถลงทะเบียนรายวิชาการเขียนสารนิพนธ์เป็นนักศึกษาจากคณะอิสลามศึกษาเพียงคณะเดียวและจำแนกออกเป็น 2 สาขาวิชา ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องของรายวิชาที่ศึกษาประกอบด้วยกฎเกณฑ์ของวิทยาลัยฯ ในการกำหนดหัวข้อสารนิพนธ์จะต้อง

เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่ได้ศึกษามา ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกสาขาวิชาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้เพราะจะทำให้ทราบถึงสภาพการใช้สารสนเทศของนักศึกษาทั้ง 2 สาขาวิชาดังกล่าว

2. คุณลักษณะเฉพาะด้านสังคม ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด และประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ ดังนี้

2.1 ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด เช่น เคยศึกษาวิชาการใช้ห้องสมุด เคยเข้ารับการปฐมนิเทศวิธีใช้ห้องสมุด และเคยช่วยงานห้องสมุด เคยเข้าร่วมโครงการ “วิทยสัมพันธ์” เคยเข้าร่วมการอบรมแนะนำวิธีการค้นหาสารสนเทศ และประสบการณ์อื่นๆ ได้แก่ ศึกษาด้วยตนเอง ดังนั้นนักศึกษาแต่ละสาขาวิชาที่มีประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดและหากนักศึกษาที่ได้รับการสอนการใช้ห้องสมุดก็จะมีผลต่อการใช้สารสนเทศต่างกัน (Kunkel, Weaver and Cook, 1996 : 430-434 ; พิษขุตา ศรีอนันต์, 2541 : บทคัดย่อ) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด มาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

2.2 ประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ เช่น เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับระบบการสืบค้นสารสนเทศ และเคยอบรมเชิงเทคนิคในการแสวงหาสารสนเทศ และประสบการณ์อื่นๆ ได้แก่ ศึกษาด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น รู้จักเทคนิคการสืบค้นแบบตรรกบูลีน เป็นต้น ดังนั้นคุณลักษณะของนักศึกษาแสดงออกด้วยระดับของประสบการณ์และระดับความรู้เกี่ยวกับการแสวงหาของแต่ละคนด้วย นักศึกษาที่มีประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศจะประสบความสำเร็จในการสืบค้นมากกว่านักศึกษาที่ไม่เคยมีประสบการณ์ก็จะส่งผลต่อการใช้สารสนเทศต่างกัน (เดชา นันทพิชัย, 2547 : 8) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศมาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อเท็จจริง ความรู้ เรื่องราว เหตุการณ์ ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการประมวลผลมีการถ่ายทอดและการบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตทัศนวัสดุ เทปคอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดในรูปแบบอื่นๆ เช่น คำพูด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการนำไปใช้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือความต้องการในเป้าหมายต่างๆ
2. การใช้สารสนเทศ หมายถึง ภาวะที่เกี่ยวกับการแสวงหาและนำสารสนเทศมาใช้ในการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา โดยครอบคลุมในเรื่อง สภาพการใช้สารสนเทศ ปัญหาการใช้สารสนเทศ และความต้องการเกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ
3. สภาพการใช้สารสนเทศ หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา ในด้านต่างๆ สภาพการใช้สารสนเทศของผู้ใช้จะมีความแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของบุคคลมีรูปแบบเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง

ดังนั้นในการวัดระดับสภาพการใช้สารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ของนักศึกษา วิทยาลัยอิสลามยะลา ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงไปสู่ตัวชี้วัดที่สามารถวัดได้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.1 ด้านแหล่งสารสนเทศ หมายถึง แหล่งในการค้นหาสารสนเทศของนักศึกษาเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการและนำสารสนเทศที่ได้รับไปใช้ประโยชน์เพื่อการทำสารนิพนธ์ ได้แก่ หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ วอย. วิทยาเขตปัตตานี(โสร่ง) แหล่งสารสนเทศบนเครือข่าย (www) ศูนย์คอมพิวเตอร์ของวิทยาลัย ศูนย์บริการวิชาการสาขาวิชาของวิทยาลัย ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หอสมุดแห่งชาติในท้องถิ่น หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ วอย. วิทยาเขตยะลา (ปารามิแค) ห้องสมุดประชาชนในท้องถิ่น ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน และศูนย์สารสนเทศ สมาคม และองค์กรต่างๆ ของรัฐ

3.2 ด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ หมายถึง การที่นักศึกษาใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ ซึ่งมีทั้งเครื่องมือที่ใช้ค้นด้วยระบบมือและใช้คอมพิวเตอร์ที่แหล่งสารสนเทศแต่ละแห่งจัดหาหรือจัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง ได้แก่ ใช้โปรแกรมค้นหา ค้นจากบทคัดย่อสารนิพนธ์ ค้นหาด้วยบัตรรายการ ค้นหาทางออนไลน์ เช่น OPAC และฐานข้อมูลออนไลน์ เช่น Al-furqon, Sultanฯลฯ

3.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆ ที่นักศึกษาใช้ประกอบการทำสารนิพนธ์ ทรัพยากรสารสนเทศ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ (printed media) และสื่อไม่ตีพิมพ์ (non-printed media)

3.3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (printed media) คือ หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ชนิดต่างๆ อาทิเช่น ต้นฉบับ ตัวเขียนและจดหมายเหตุ หนังสือ สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง กฤตภาค เป็นต้น

3.3.2 สื่อไม่ตีพิมพ์ (non-printed media) คือ สื่อที่บันทึกสารสนเทศที่นอกเหนือจากสื่อตีพิมพ์ ซึ่งบางครั้งมีการใช้อุปกรณ์ช่วยในการถ่ายทอดสารสนเทศ การเรียกใช้ข้อมูลที่บันทึกไว้ในสื่ออื่นๆ ออกมา เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ แบ่งเป็น 6 ประเภท วัสดุกราฟิก วัสดุแผ่นที่ วัสดุบันทึกเสียง สื่อโสตทัศน์ที่ให้ทั้งภาพและเสียง วัสดุสามมิติและของจริง และวัสดุย่อส่วน นอกจากนี้ยังรวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น แผ่นจานแม่เหล็ก แถบแม่เหล็ก จานเสียง ซีดีรอม

3.4 ด้านการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง การเลือกใช้ช่องทางการแสวงหาสารสนเทศว่าใช้ช่องทางใดในการเข้าถึงสารสนเทศ ได้แก่ วิธีการค้นหาสารสนเทศด้วยตนเอง และการค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้ 7 ช่องทาง ดังนี้

3.4.1 ค้นหาสารสนเทศด้วยตนเองเพียงอย่างเดียว

3.4.2 ค้นหาสารสนเทศโดยผ่านผู้ให้บริการเพียงอย่างเดียว

3.4.3 ค้นหาโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพียงอย่างเดียว

3.4.4 ใช้การค้นหาด้วยตนเองและการค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการ

3.4.5 ใช้การค้นหาด้วยตนเองและการค้นหาโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์

3.4.6 ใช้การค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการและค้นหาโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์

3.4.7 การค้นหาด้วยตนเอง ค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการ และค้นหาโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์

4. ปัญหาในการใช้สารสนเทศ หมายถึง ความไม่สะดวก ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่นักศึกษาประสบเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับสารสนเทศตามที่ต้องการ การวิจัยครั้งนี้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ

4.1 ปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ หมายถึง ปัญหาหรือข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับความสะดวกในการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ได้แก่ แหล่งสารสนเทศไม่มีเครื่องมือช่วยค้น จัดเรียงและจัดเก็บสารสนเทศไม่เป็นระเบียบ แหล่งสารสนเทศบนเครือข่าย ขาดความชำนาญในการค้นหา แหล่งสารสนเทศอยู่ไกล ไม่มีคำแนะนำและป้ายแสดงตำแหน่งสำหรับการค้นหาสารสนเทศ ไม่ทราบว่า จะค้นหาได้จากแหล่งใด ไม่เข้าใจวิธีการสืบค้นจากระบบคอมพิวเตอร์ และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการ

4.2 ปัญหาด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ หมายถึง ปัญหาหรือข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในระหว่างการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ ทำให้นักศึกษาไม่สามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและตรงกับความต้องการ ได้แก่ จำนวนคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศไม่เพียงพอ (ตู้บัตรรายการ) ค้นหาบทคัดย่อสารนิพนธ์ ไม่ทราบวิธีการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ค้นหาทางออนไลน์ เช่น OPAC หอสมุดจอห์น เอฟ.เคนเนดี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาฐานข้อมูลออนไลน์ เช่น Al-furqon, Sultan ฯลฯ ค้นหาด้วยบัตรรายการ และใช้โปรแกรมค้นหา

4.3 ปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ปัญหาหรือข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการใช้วัสดุการศึกษาของนักศึกษา ทำให้ไม่สามารถค้นหาหรือใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆ ได้ตามต้องการ ได้แก่ สารสนเทศมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ สารสนเทศที่ค้นหาได้และมีเนื้อหาตรงกับความต้องการส่วนใหญ่เป็นภาษาต่างประเทศ การใช้และค้นหาวารสารฉบับล่วงเวลาไม่สะดวก เพราะจัดเก็บระบบชั้นปิด สารสนเทศที่ได้ไม่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ สารสนเทศมีเนื้อหาเก่า ไม่ทันสมัย สารสนเทศมีเนื้อหาไม่ชัดเจน/ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง และต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการติดตามเอกสารที่ไม่มีในหอสมุด สำนักวิทยบริการ วอย.

4.4 ปัญหาด้านการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง ปัญหาหรือข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการใช้ช่องทางที่ผู้วิจัยกำหนดเพื่อการแสวงหาสารสนเทศ ได้แก่ ค้นหาสารสนเทศด้วยตนเอง ผู้ให้บริการไม่เต็มใจที่จะให้บริการสารสนเทศ ค้นหาด้วยตนเอง และค้นหาโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ผู้ที่ให้บริการมีความรู้/ความชำนาญไม่เพียงพอ ค้นหาโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ค้นหาด้วยตนเอง ค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการ และค้นหาโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ค้นหาด้วยตนเอง และค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการ ค้นหาโดยผ่านผู้ให้บริการ และค้นหาโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ และค้นหาสารสนเทศโดยผ่านผู้ให้บริการ

5. ความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศ หมายถึง ความประสงค์หรือสิ่งที่นักศึกษาต้องการให้สำนักวิทยบริการ วิทยาลัยอิสลามยะลา จัดบริการเพิ่มเติม เพื่อความสะดวกในการใช้และค้นหาสารสนเทศ การวิจัยครั้งนี้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

5.1 ความต้องการด้านแหล่งสารสนเทศ หมายถึง การที่นักศึกษาต้องการให้สำนักวิทยบริการ วิทยบริการเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วในการค้นหาข้อมูลเพื่อการทำสารนิพนธ์ ได้แก่ บริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะเรื่องไว้ให้บริการ รวบรวมแหล่งสารสนเทศต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ความสะดวกในการใช้บริการและการเข้าถึงข้อมูล และรวบรวมเว็บไซต์แหล่งสารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำสารนิพนธ์

5.2 ความต้องการด้านการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศ หมายถึง นักศึกษาต้องการให้สำนักวิทยบริการจัดบริการเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือช่วยค้นหาสารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์ ได้แก่ จัดทำคู่มือวิธีการค้นหาสารสนเทศ จัดเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการค้นหาสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น และจัดกิจกรรมแนะนำการค้นหาสารสนเทศ

5.3 ความต้องการด้านทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ความต้องการเกี่ยวกับบริการสารสนเทศของนักศึกษาที่ต้องการให้อำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่ สารสนเทศที่ให้บริการต้องมีความทันสมัย จัดจำนวนสารสนเทศให้เพียงพอกับความต้องการ และจัดสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ให้มากขึ้น

5.4 ความต้องการด้านการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง การที่นักศึกษาต้องการให้สำนักวิทยบริการจัดบริการเกี่ยวกับช่องทางแสวงหาทั้ง 7 ช่องทางที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้แก่ จัดบรรณารักษ์ที่มีความรู้และมีทักษะในการค้นหาสารสนเทศไว้ให้บริการเกี่ยวกับการค้นหา จัดผู้ให้บริการเพื่อช่วยในการสืบค้นหาสารสนเทศเพื่อการทำสารนิพนธ์เพิ่มมากขึ้น จัดบรรณารักษ์สำหรับสอนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการค้นหา และแนะนำวิธีการค้นหาสารสนเทศด้วยตนเอง

6. สารนิพนธ์ (Scholarly Paper) หมายถึง ผลงานการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของคณะอิสลามศึกษา สนใจเสนอหัวข้อและได้รับการอนุมัติจากกรรมการของสาขาวิชา ทำการศึกษาเป็นระบบตามหลักวิชาการ วิเคราะห์สรุปรายงาน นำเสนอที่ประชุมของสาขาวิชาหรือคณะ และจัดพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณะ

7. สาขาวิชา หมายถึง สาขาวิชาที่นักศึกษา คณะอิสลามศึกษากำลังศึกษาอยู่ จำแนกเป็น 2 สาขา คือ สาขาวิชาชารีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) และสาขาวิชาอุศูลุดดีน (หลักการศาสนาอิสลาม)

8. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2549 ของคณะอิสลามศึกษา จำแนกเป็น 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาชารีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) และสาขาวิชาอุศูลุดดีน (หลักการศาสนาอิสลาม) ซึ่งเป็นนักศึกษาที่กำลังทำสารนิพนธ์

9. ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด หมายถึง ประสบการณ์ที่นักศึกษาเคยได้รับเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด และศูนย์สารสนเทศตลอดจนรู้จัก

ห้องสมุดใกล้เคียง การใช้ประโยชน์จากวัสดุห้องสมุด ได้แก่ เคยศึกษาวิชาการใช้ห้องสมุด เคยเข้ารับ
การประชุมพิเศษวิธีการใช้ห้องสมุด เคยเป็นนักศึกษาช่วยงานห้องสมุด เคยเข้าร่วมโครงการ
“วิทยสัมพันธ์” เคยเข้าร่วมการอบรมแนะนำวิธีการค้นหาสารสนเทศ และประสบการณ์อื่นๆ ได้แก่
ศึกษาด้วยตนเอง

10. ประสบการณ์การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง ประสบการณ์ที่นักศึกษาเคยได้รับเกี่ยวกับการ
แสวงหาสารสนเทศที่ทำให้เกิดการเรียนรู้หลักการค้นคืนสารสนเทศ กลวิธีสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล
แต่ละประเภท กลไกอำนวยความสะดวกในการสืบค้น ได้แก่ เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับระบบการ
สืบค้นสารสนเทศ เคยอบรมเชิงเทคนิคในการแสวงหาสารสนเทศ และประสบการณ์อื่นๆ ได้แก่ ศึกษา
ด้วยตนเอง